

# *Jadranské ostrovy pod mikroskopem*



*Ostrovy chorvatského Jadranu jsou jedinečné i v celosvětovém měřítku. Návštěvník tu plnými doušky vychutná směsici čistého moře, různorodé přírody, až neuvěřitelně členitého pobřeží a všudypřítomných stop tisícileté civilizace v kultuře, kameni, stavbách, v životě místních lidí, v jídle i pití. Ještě dnes objevíme zapadlá místa, kde ostrované nosí kroj i ve všední den, a to vůbec ne kvůli turistům. To, co je jinde v evropském Středomoří výjimkou, zde je pravidlem: nezabetonované přírodní pobřeží, zachovalá malebná města i původní kamenné vesničky.*

## Y Ostrovní labyrint

Y Jaderské moře je vlastně zálivem moře Středo-  
O zemního. Až na několik malých ostrůvků v Benát-  
S kské laguně, v deltě Pádu a u poloostrova Gargano  
T patří všechny jeho ostrovy Chorvatsku. Asi 50  
S jich je obydleno trvale (celkem přes 130 000 lidí),  
O na dalších desítkách ostrovů žijí lidé jen občas,  
K zpravidla od jara do podzimu. Ostrovů, ostrůvků  
S a útesů, na nichž nejsou obydlí žádná, je na tisíc.  
K Více ostrovů než Chorvatsko má v Evropě jen Ře-  
S ko a členitější pobřeží jen Norsko.

C Jadranské ostrovy vznikaly od druhohor, zprvu  
O usazováním převážně vápenců na mořském dně.  
S Později byly zvrátněny a vyzdvíženy nad moř-  
K skou hladinu. Po ústupu moře se staly součástí  
O pevninského pásemného pohoří, s nímž sdílejí  
S geologickou stavbu a směr – jsou většinou protáhlé  
K od severozápadu na jihovýchod. Ještě před de-  
S seti tisíce let byly součástí pevniny, ale se vzestupem  
O mořské hladiny po skončení poslední doby  
S ledové se původní suchozemská údolí přeměnila

▼ Nejjižnějším z větších chorvatských ostrovů je Mljet, na kterém se rozkládá stejnojmenný národní park. K jeho vrcholům patří Veliko jezero s maličkým ostrůvkem Panny Marie, kde stojí někdejší benediktinský klášter z 12. stol. Foto © Shutterstock.com/isifa.com  
▼ Směrem k otevřenému moři jsou na pobřeží ostrovů často strmé útesy, jako na Dugim otoku. Vznikly erozí, působením mořského příboje. Foto Veronika Chladová – GEOTOUR

Směrem k jihovýchodu následují již větší Kvarnerské ostrovy, např. Krk, Cres, Lošinj a Rab. Pag se někdy řadí ještě ke Kvarneru, jindy už k ostrovům severodalmatským, kam už jednoznačně patří Ugljan s Pašmanem, Dugi otok, Šibenické souostroví a Kornatské souostroví, které tvoří nejčlenitější archipel Jadrana a je téměř bez osídlení. K středodalmatským ostrovům patří zejména Čiovo, Šolta, Brač, Hvar a Vis, k jihodalmatským Korčula, Lastovo, Mljet a Elafitský archipel. A nakonec je tu – daleko v širém moři, blíže pevnině italské než chorvatské – samostatná ostrovní skupina Palagruža.



na mořské úžiny. Pestrý povrch a rozeklané pobřeží ostrovů pak dotvořily tektonické zlomy, silné krasovění a eroze.

Chorvatští geografové třídí své ostrovy do několika skupin. Při pobřeží poloostrova Istrie, v západoistrijské ostrovní skupině, jsou jen malé ostrovy, nejznámější je souostroví Brijuni.



## Ostrovní Chorvaté a vnitrozemští Češi – v čem jsme si podobní?

Češi znají Jadran dobře a považují ho tak trochu za svůj. Čím dál více ale toužíme po poznání míst nezasažených masovou turistikou, kam ještě typičtí „příbřežní“ dovolenkáři nepronikli. Chceme se zanořit nejen do tyrkysové mořské vody, ale i do různých barev přírody a života místních lidí. Pokusme se kaleidoskopicky odhalit některá méně známá fakta a souvislosti; ostrovy pak můžeme důkladněji poznat, více prožít a místním lidem se snáze přiblížit. Kdo jiný, než my Češi, kteří tu kdysi byli mezi prvními turisty?

Kromě podobného jazyka máme společného dost dalšího:

Osud malého slovanského národa s podobnou historií a společným rakousko-uherským dědictvím. To se projevuje dosud překvapivě často od systému státní správy, škol a úřadů po část společného jídelníčku včetně španělských ptáčků, vídeňského řízku, svíčkové a její dalmatské sestřenice *paštica*dy, francouzského salátu a štrúdlu. I národní obrození v 19. stol. bylo podobné.

Na ostrovech mají Chorvaté z pevninských měst často druhé bydlení – *vikendice* odpovídající našim chatám a chalupám.

Zhruba stejně se učíme cizí řeči, na prvním místě angličtinu. Obecně máme spíše vlašný vztah k evropské integraci – byť je ve skutečnosti

převážně přínosná, někdy nám přece jen může připomenout nucená sdružení národů pod pevnou rukou (Jugoslávie, sovětský blok).

Obě země jsou vyhledávanými turistickými cíli – v Chorvatsku táhne moře, u nás Praha.

Podobná je i výše průměrného výdělku, pokud se započítá sdílená ekonomika na ostrovech a státní podpora ostrovanů.

## A v čem se lišíme?

Odlišnosti jsou často dány prostředím, odborněji se tomu říká geografický determinismus. Na ostrovech jsou přírodní kontrasty výraznější než u nás – slunce i vůně jsou silnější, barvy i kámen ostřejší, zeleň pichlavější, hadi jedovatější, ještěřky pětikrát delší, pořádný vítr umí přijít během minuty a pak se během okamžiku vše přežene, mraky zmizí a obloha se vyčistí. Bóra dokonce fouká za úplně jasného nebe, to u nás neznáme.

Ostrované mají silnější pouto se živly, přírodou a půdou, se zdroji moře i země. Jsou více spontánní, impulzivní (v dobrém i špatném smyslu). Nejen láska a přátelství, ale i jejich zloba a nenávisť dokážou být hlubší – a rychleji se obrátí jedno v druhé.

Ostrované jsou hodně zaměřeni na širší rodinu. Ta vydrží i dlouhou odloučenost – muži vyplouvali na moře na týdny, měsíce a leckdy i roky od nepaměti.





Oni jsou konzervativnější, my liberálnější (i v partnerských vztazích, ve stabilitě rodiny – tam je rozvod výjimkou). Dají na své blízké víc než na lidi zvenčí: Pokud mají s někým zralým dobrou celoživotní osobní zkušenost (stačí, když je moudrý a drží slovo), stává se respektovanou autoritou, nositelem názorů a arbitrem sporů. My často popřáváme víc sluchu pochybným celebritám a nestálým hvězdám politického nebe.

My jsme pořádnější (zvenčí), oni spořádanější (niterně). Dodržují prastarý řád dne a roku, my často improvizujeme. Oni více věřící – my vlažní.

Ostrované jsou větší vlastenci než my, více se identifikují s místem, kde žijí, a se svojí zemí. My víc a aktivněji cestujeme, lépe to umíme (často

i s omezeným rozpočtem), dokážeme si cestování užít, oni cestují méně, nákladněji a nepříliš sportovně. Nejen díky cestování máme lepší přehled o světě.

My pijeme víc piva, oni víc kávy a *bevandy* – vína s vodou nebo s minerálkou. Čaj je u nich jen pro nemocné.

Ostrované doma netopí, vestavěné topení doma vůbec nemají, 16 °C se považuje za normální pokojovou teplotu. Jsou zvyklí být i v zimě venku,

▼ *Mezi nejoblíbenější ostrovy českých turistů patří středodalmatský Hvar.*

Foto © Shutterstock.com/isifa.com

▼ *Velmi oblíbeným způsobem dovolené jsou také plavby po Jadranu na stylových plachetnicích.*

Foto © Shutterstock.com/isifa.com



Y venkovní kavárny jsou tam otevřeny po celý rok.  
V Přijedou-li v zimě do Česka, diví se, jak můžeme  
O vydržet ty nezdravé rozdíly mezi strašlivou zimou  
R venku a přetopeným nehybným vzduchem uvnitř.

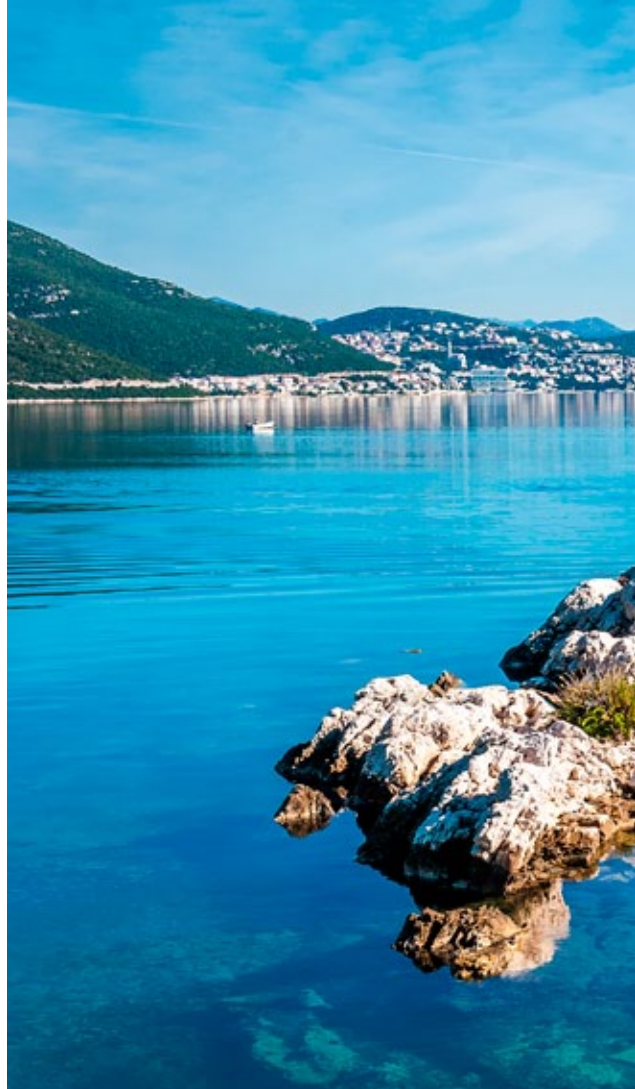
S Oni se dokážou líp bavit ve větší společnosti  
O (přátel, rodiny), umí se snáz oprostít od starostí  
O a práce (a příčinou nemusí být nutně alkohol).  
S Jsou spontánně muzikálnější, umějí líp zpívat.  
K My však chodíme častěji do divadla a na koncer-  
T ty vážné hudby.

C My jsme v průměru pracovitější, i když si na  
H práci a upracovanost někdy jen hrajeme. Oni si  
O klidně po obědě zdřímnou a vůbec se tím neta-  
R jí, my máme taky chvíle, kdy nic neuděláme, ale  
V práci přesto radši předstíráme.

O Oni více čtou klasické noviny (zejména na veřej-  
N nosti), mnoho zpráv – a zejména komentářů k nim  
S – získávají ústním podáním od svých blízkých.

C Oni jsou přímější, bojovnější a ochotnější  
H k obětem (pokud o něco jde), my jsme lstivěj-  
O ší a vypočítavější (ne nutně vždy v negativním  
S smyslu). Oni jsou otevřenější, velkorysejší, my  
K uzavřenější, provinciálnější. Vzdušný, ostrý a da-  
L leký výhled na volný mořský obzor je poněkud  
V jinou perspektívou než pohled na zamžené obrysy  
N blízkého zarostlého kopečku v naší české kotlině  
S za inverze. Ostrované jsou „narázově“ pohostin-  
N ější, dokážou utratit spoustu peněz najednou ne-  
J jen za přátele bez jakéhokoliv kalkulu. My zase  
D dáváme víc na charitu daleko do světa.

O Oni jdou do restaurace na jídlo zřídka, zato pak  
C často jde o opulentní hostinu ve větší společnosti



▼ *Obyvatelé chorvatských ostrovů jsou vesměs zbožnější než my – na snímku věřící o svátku Nanebevzetí Panny Marie v Komiži na ostrově Vis. Foto Stjepan Tafra/Shutterstock.com/isifa.com*  
▼ *Kromě obydlených patří Chorvatsku také na tisíc neobydlených ostrovů, ostrůvků a skalisek. Foto © Shutterstock.com/isifa.com*



takřka s protokolárními pravidly. Buď jedí všichni, nebo nikdo a jen se pije (i samotné podniky jsou takto přísně rozlišeny). My chodíme častěji a dost často jíme bez jakéhokoli řádu – jeden si dá hned po příchodu steak, druhý o hodinu později utopence a třetí nic. U nich je obvyklý společný účet – ve větší společnosti bývá určeno, kdo při jaké příležitosti zve a platí, u menšího stolu s přáteli jednou zaplatím já, podruhé ty nebo třeba zase já, ale rozhodně to nemíním jakkoliv řešit, natož pak rozpočítávat.

Oni dají víc na styl oblékání a módní doplňky, např. sluneční brýle.

Životní náklady odvíjené od cen zboží a služeb jsou větší na chorvatských ostrovech než u nás, je tam i větší nezaměstnanost. Ve skutečnosti však skoro všichni, co můžou, pracují v rámci sdílené ekonomiky. Kdo je příliš líný, hamížný nebo něco opravdu zlého provede, je vyloučen z rodinného společenství a ztratí přátele, což je větším trestem než vězení.

Ostrované se radši smějí, tváří se přívětivě a hledí zpřímá, my jsme častěji podmračení, ale

zase máme na rozdíl od nich lepší smysl pro nadsázku a ovládáme umění nebrat se vždy vážně.

Ačkoliv se lidé na ostrovech bytostně cítí být součástí přírody, na rozdíl od nás ještě moc netřídí odpad. Zase ho ale vyprodukují méně než my.

### **Sdílená rodinná ekonomika**

Výměna a společné užívání věcí a služeb na ostrovech funguje ve své ryzí podobě od nepaměti bez přerušení, zatímco v evropských velkoměstech se stává tak trochu módou teprve teď, po staleté přestávce, a často v jiné podobě než původní.

Širší rodina je na ostrovech často nejen živým příbuzenským svazkem, ale zároveň základní ekonomickou jednotkou. Mnohdy skoro polovinu své spotřeby potravin a služeb takhle místní získají vzájemnou směnou nebo výpomocí. Výhodou je zaručená kvalita – takové produkty jsou zpravidla lepší než průmyslové. V oficiálních ekonomických statistikách a v HDP ani DPH se sice vůbec neprojeví, stát přijde zkrátka, lidé jsou však spokojeni – a to je v tomto případě důležitější.





Jak to tedy funguje? Dědeček má vinohrad, ale už špatně chodí, tak se o něj i o vinici staráme a se ženou, sestrou a našimi dětmi sklízíme hrozny, ze kterých strýc udělá víno. Větší část lahvuje a prodává, něco vypijeme my. Strýc pálí dobrou *rakiju* (obecný výraz pro pálenku), konkrétně vínovici (*lozovača*), teta chodí na jaře po kopcích a dobře ví, kdy a kde utrhnout kterou bylinu. Ty nechá v pálence vyluhovat, a tak se z ní stane *travarica*. Větší část travarice strýc (manžel tety) vymění s lovcem (mým bratrancem) za maso divokých prasat – aby z něj usušil delikátní pršut. Strýc z matčiny strany má 80 olivovníků a jednu dvanáctimetrovou rybářskou loď. Od podzimu do jara s ním pravidelně vyplouvám na ryby a pomáhám mu se sklízní oliv, z nichž u druhého bratrance lisujeme olivový olej. Proto mám dost ryb a olivového oleje, nejen pro ženu a děti, ale i pro návštěvníky. Za domem máme docela velkou zahradu s domácí zeleninou – přebytky zase vyměníme za něco jiného. Náš starý kamenný dům je ve vnitrozemí ostrova, ale pár kilometrů odtud v zátocě máme po babičce menší domek – *vikendici*, která slouží v zimě strýci jako rybářská základna, v létě ji na pár týdnů pronajímáme turistům.

Není divu, že pro snazší orientaci v takové rodné pavučině musí mít chorvatština třeba po našeho strýce tři různé výrazy (podle vztahu, resp. pozice v rodině): *stric*, *ujak*, *tetak*. Jelikož spousta rodin na jednom ostrově má stejné

příjmení a dost lidí dokonce stejné jméno a příjmení zároveň (byť se rody mohly rozdělit už před staletími), pro snazší identifikaci získá hodně lidí už v dětství podle svého vzhledu nebo vlastností přezdívky, které jim zůstanou po celý život. Anebo se za jméno a příjmení dává identifikátor v podobě jména otce, přeneseně v češtině by to znělo třeba Jiří Novák Josefův.

### Fenomén domácí hospody

Je to výhodné pro všechny: turisté dostanou zajímavé a hodnotné místní jídlo a nápoje, domácí mají prostřednictvím návštěvníků kontakt se světem a odbytiště pro svoje výpěstky a domácí výrobky. A stát nemusí přispívat tolika nezaměstnaným.

Paní Mirjana ve vsi Pupnat na ostrově Korčula nás ještě v minulém tisíciletí spontánně pozvala na oběd, když jsme vyhládlí a žízniví – tenkrát ještě jako naprostí exoti – projížděli kolem jejího domu na kolech a požádali ji o vodu. Vařit umí skvěle a domácí suroviny dělají taky svoje: Napřesrok si s manželem otevřeli pohostinství, kde se čeští cyklisté stali pravidelnými hosty.

Podobných pohostinství vznikla na ostrovech celá řada. Všude mají pršut a domácí sýr, jinak je nabídka různorodá – liší se i podle roční doby a toho, co se zrovna vypěstuje nebo uloví: Albert v Zavalatici na Korčule umí skvěle čerstvé ryby (pokaždé jiné) a olihně na grilu, které se dokonale snoubí s místním vínem autochtonní odrůdy

▼ **Mnohé chorvatské ostrovy proslavila také vína vyráběná často z málo známých autochtonních odrůd. Foto Jaroslav Skalický**  
▼ **I když rybolov podléhá v současnosti mnohým omezením, část ostrovanů se jím stále živi. Foto © Goran Jakus/Shutterstock.com/isifa.com**  
▼ **Ke grilovaným rybám se mnohdy podává mangold („blitva“) podobný našemu špenátu. Foto Zdeněk Kukal – GEOTOUR**

Pošip. Nikola v Gažulu na Brači na objednávku „uvrtí“ jehňátko ze svého početného horského stáda nebo připraví jehněčí či chobotnicovou peku doplněnou křupavým válcem z vnitřností pečeném ve střeřev (*vitalac*). U Antuna v Dolu na Hvaru se rybky nakládají v tajné směsi olivového oleje, mořské soli a ostrovních bylin rozplývají na jazyku. Zakousneme je hoblinami tvrdého, až přestárlého aromatického kozího sýra. Každý den nabízí jinou „hotovku“, občas geniální chobotnicový guláš. A na závěr lahodnou *tursku kavu* z džezvy. Toni v bračském Dolu zase dělá skvělý *brudet* – směs darů moře ve vlastní šťávě, koření a zelenině. Po jídle nanosí k degustaci sbírku svých likérů z ostrovních plodin a přisedne k nám poklábosit o dění ve světě. A na závěr nabídne olej z oliv, co rostou nad vsí – prastaré olivovníky pamatující Benátčany můžeme sami obejmout. Společným rysem všech takových zařízení je nutnost nespěchat a užít – je to pravý *slow food*. Na oběd je vhodné počítat aspoň se dvěma hodinami.

Splní-li takové pohostinství státem dané podmínky domácí rodinné výroby, prakticky neplatí daně a je zproštěno od chorvatského vynálezu *fiskalizacije*, který jsme u nás přejali jako EET. Oficiálně se to jmenuje *obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo* (OPG) – rodinné zemědělské hospodářství. Nabízet smí produkty vypěstované či odchované, případně ulovené (ryby, zvěřina) v rámci širší rodiny a jídlo z nich připravené, téměř výhradně místního původu a připravené tradičním způsobem. Některé rodinné firmičky svoje produkty prodávají jen na trzích anebo ve speciálních obchodech, řada z nich si však doma otevřela právě domácí hospody.

### Zima na ostrovech

Příležitostnému návštěvníkovi se život na ostrovech může zdát idylický. Podmínky však mohou být velmi tvrdé, až nemilosrdné, a to zvláště v zimě. Na pobřeží ostrovů mrzne a nasněží výjimečně, jednou za deset patnáct let. To pak jdou všichni fotit – rychle, než to roztaje – a dalších deset patnáct let fotky ukazují hostům. Bičující nárazový

vítr však každou zimu často po dlouhé dny přináší vodopády dešťových clon; pocitová teplota je pak daleko nižší než průměrných zimních +10 °C. Celoroční srážkové úhrny jsou na chorvatských ostrovech větší než v Česku – čím méně tam přší od jara do podzimu, tím více v zimě. Problémy mohou nastat při náhlém vážnějším onemocnění nebo zranění – v nepříznivém počasí někdy i více dnů po sobě neplují trajekty a nelétají letadla ani záchranné vrtulníky, takže ostrované jsou odkázáni na mnohdy velmi skromné místní zdravotnické zázemí; do nemocnice na pevninu se dostanou, teprve až se vyčáší.

### Ostrovy dříve a teď

V pozdním středověku a raném novověku ovládali většinu ostrovů Benátčané, kteří tam přinesli prosperitu a městečkům vtiskli jejich dnešní převážně renesanční tvář. Před dovršením průmyslové a dopravní revoluce byl život na ostrovech



Y  
V  
O  
R  
T  
S  
O  
C  
H  
O  
R  
V  
A  
T  
S  
K  
É  
C

výhodný – místní lidé užívali zdrojů země i moře a po moři přemísťovali náklady i sebe zejména silou větru daleko snáze než obyvatelé pevniny po souši. „Nevýhodou“ byly jen občasné nájezdy plenících pirátů a Osmanů. Kvůli nim tehdy lidé žili více ve vnitrozemí a sídla na pobřeží byla zpravidla opevněná.

Ovládnutí většiny ostrovů Rakouskem, jež využilo oslabení Osmanů i Benáťčanů koncem 18. stol., bylo stvrzeno vítěznou námořní bitvou u ostrova Vis, kde roku 1866 malá rakouská flotila rozdrtila italskou přesilu. Ostrované se mohli

▼ *Tradičnímu ženskému kroji na ostrově Pag dominuje „pokrivaca“, pokrývka hlavy zdobená pažskou krajkou. Foto © Stefano Ember/Shutterstock.com/isifa.com*

▼ *Ostrov Brač proslavily především mys s pláží Zlatni rat na jižním a největší letovisko Supetar na severním pobřeží. Na západě ostrova leží u malebné hluboké zátoky obec Bobovišča na Moru. Foto © Shutterstock.com/isifa.com*



spustit z vnitrozemí k moři a nastala doba mírového rozvoje se stavbou moderních přístavů – a také počátkem turistiky. Dnešní městská přístavní mola a nábřeží pocházejí většinou z té doby. Nástup paroplavby společně se změnou světových obchodních tras však způsobily pozvolný ústup jednoho tradičního odvětví ostrovního hospodářství – stavby dřevěných plachetnic.

Ostrované se zaměřili na výnosné pěstování vinné révy, vždyž ostatní potraviny už mohli jednoduše dovážet. Opakovaná epidemie peronospory však na začátku 20. stol. zdejší vinohradnictví zdecimovala a donutila místní k masové emigraci, nejčastěji do Ameriky. Dodnes tvoří potomci obyvatel jadranských ostrovů mnohatisícová kompaktní společenství, zejména v Patagonii.

Během 20. stol. ztratily ostrovy v průměru třetinu svého obyvatelstva. Děti odešly na střední školy na pevnině bydlet přes týden v internátu a většinu z nich po studiích ani nenapadlo, že by se snad mohly vrátit. Civilizační výhody života na pevnině převážily, odliv lidí pokračoval. Voda – jen nasbíraná dešťovka z místních zdrojů – občas vyschla, proud vypadl aspoň jednou denně, k telefonu se muselo do vedlejší osady, k tomu bídné cesty, do školy a k doktorovi dvě hodiny rozhrkanou lodí a před tím do přístavu hodinu na oslu anebo pěšky... Pokud by to takhle šlo dál, zejména na menších ostrovech by za pár let nezůstal nikdo. Ještě v dobách Jugoslávie na větších ostrovech trochu pomohl rozvoj cestovního ruchu. Někde se postavily nové silnice, někam přivedli



pitnou vodu z pevniny podmořským vodovodem. Úbytek obyvatelstva však pokračoval.

### **Zákon o ostrovech**

V roce 1999, v hodině dvanácté, přijala chorvatská vláda Zákon o ostrovech (*Zakon o otocima*), jenž vymezuje oblasti nutné státní podpory ostrovů a jejich obyvatel. Byly nastartovány více či méně úspěšné systematické programy přímé i nepřímé podpory obyvatel, kteří zůstanou, i těch, kteří se nově přistěhují z pevniny. Zároveň stát masivně investoval do infrastruktury – pravidelné lodní dopravy, ostrovních silnic, telekomunikací, vodovodů a elektrických sítí. Nové trajektové přístavy vznikly i na menších ostrovech s více sídly, kam se dříve auta vůbec nedostala. Na vzdálené

ostrově teď plují pravidelně nejen trajekty, ale i vznášedla, která cestovní čas zkrátí o polovinu.

Do většiny obcí je dnes zaveden vodovod a ostrované platí nízké subvencované ceny za pitnou vodu. Silnice jsou nové nebo obnovené. Lodními linkami a ostrovními autobusy jezdí místní za zvláštní nízké ceny, ostrovní studenti, důchodci a veteráni zdarma. Zdejší zaměstnavatelé mají právo na úvěr se státní podporou a zpravidla platí nižší daně. Stát pomáhá ostrovním výrobcům kvalitního zboží propagací značky Chorvatský ostrovní výrobek (*Hrvatski otočni proizvod*). Zajímavé je, že Zákonem o ostrovech je poloostrov Pelješac zařazen mezi ostrově (kvůli své izolovanosti); můžete tak koupit „ostrovní výrobek“ – třeba mořskou sůl – původem z poloostrova.

Y Zvláštní státní finanční injekce dostávají místní spolky a sdružení.

O Aby byly zachovány základní školy, neplatí už limit počtu žáků na učitele nebo na školu jako na pevnině. Aktuálně dokonce existují dvě školy, v nichž je počet učitelů a žáků vyrovnaný 1:1 (doslova – jeden žák a jeden učitel, na ostrovech Prvić a Zlarin).

O Se státní podporou v novém tisíciletí vznikly nové vinice a olivovníkové sady. Obrovské plochy původních políček se zídkami z vysbíraného kamene – svědectví nezměrné práce předků – však zůstávají nevyužity a zarůstají macchií.

### Chov ryb

Od počátku 90. let 20. stol. se po omezení rybolovu začaly objevovat první chovy ryb. Tuňáci se musí odlovit malí a potom se v chovu krmí, převážně sardinkami. Mořany zlaté a mořčáky evropské (kulinárně známé pod označením „mořský vlk“) lze v chovech množit. Většina jadranských tuňáků – asi 5000 t ročně – se letecky vyváží do Japonska, kde se v Tokiu draží na největším rybím

trhu světa Cukidži. Jadranský tuňák je tam pro svoji zvláštní chuť při konzumaci za syrova velmi ceněný. Nové chovy ryb i tradiční chovy slávek středomořských a ústřic jedlých jsou ekonomicky velmi výhodné a zaměstnávají část rybářů, kteří byli zasaženi omezením rybolovu.

### Noví ostrované

Je to nový trend posledních let: Na ostrovy přicházejí lidé unavení civilizací, kteří opouštějí velkoměsta na pevnině – v Chorvatsku i v západní Evropě. Nemusí být v práci na konkrétním místě, pro pracovní komunikaci využívají internet. Na ostrovech je totiž až na výjimky slušné datové spojení 3G nebo 4G/LTE. Noví ostrované si zpravidla přivezou dost peněz, nadšeně renovují venkovský kamenný dům, snaží se o navázání kontaktů s místními, někdy se pokoušejí na ostrově i podnikat, pěstovat, chovat, lovit, vše podle hesla „zpátky ke kořenům“.

Jiří, Pražák vyšší střední třídy a vyššího středního věku, si postavil *kuču* před pár lety v kouzelné přístavní obci Bobovišća na ostrově Brač – a už se celkem naturalizoval. Za teplého odpoledne koncem října vydrží hodinu nehybně sedět u jednoho *espressa* tak polovičního než je to, čemu se jen u nás říká v horším případě *piccolo*, v lepším *ristretto*, s pohledem na moře, po boku místních strýců, na židli zády ke zdi místního *kafice* (ve volném prostoru blíž moři přece sedí jenom turisté). Je spokojený, ale říká, že dnes už by do toho nešel. Ceny pěkných pozemků blízko moře nebo starých domů vhodných k rekonstrukci



▼ Muži na ostrovech dokážou prosedět dlouhé hodiny u kávy nebo vína, pozorovat okolí a bouřlivě diskutovat. Foto Jaroslav Skalický  
▼ Při jihozápadním pobřeží Brače, ale i jinde u neobydleného pobřeží ostrovů se rozvíjí chov ryb (v pozadí) a slávek středomořských (uprostřed). Foto Zdeněk Kukul – GEOTOUR



# Chorvatsko

hotely, vily,  
apartmány, bungalovy  
po celém pobřeží

Úplná nabídka na [www.alexandria.cz](http://www.alexandria.cz)

Plitvická jezera | Umag | Poreč | Medulin | Rabac | Krk – Baška | Krk – Šilo | Pag – Mandre | Pag – Novalja | Pag – Pag | Zadar | Turanj | Svätý Filip i Jakov | Biograd na Moru | Vodice | Šibenik | Kaštela | Omiš | Ruskamen | Brela | Baška Voda | Baško Polje | Makarska | Podgora | Brač – Supetar | Brač – Bol

Kde nás najdete: Praha | Brno | Ostrava | Mladá Boleslav | Most | Karlovy Vary | Plzeň | České Budějovice | Písek | Jablonec n. N. | Hradec Králové | Pardubice | Jihlava | Olomouc | Zlín | Opava | Havířov

+420 270 007 007  
[www.alexandria.cz](http://www.alexandria.cz)

 **ALEXANDRIA**  
cestovní kancelář

jen za posledních pět let vyskočily na dvojnásobek, jsou zhruba stejné jako v oblasti mezi širším centrem a okrajem Prahy. Naštěstí na rozdíl od některých jiných středomořských zemí v Chorvatsku jakž takž funguje územní plánování a ochrana pobřežního pásu před zastavěním. Na ostrově Vir nechaly úřady před pár lety strhnout několik desítek domů, které neměly řádná povolení. Možná to pomohlo k většímu respektu k zákonu.

Přistěhovalci se jen zřídka stanou opravdovými, stálými obyvateli. Z těch, kteří to původně

plánovali, jich nastalo vydrží sotva čtvrtina, ostatní se po čase vracejí vždy na pár měsíců v roce. Aspoň tak. Přírozenou strukturu obyvatelstva to však obnovit pomůže jen těžko, zvláště tam, kde už není základní škola ani s tím jedním žákem. Noví ostrované sotva přijdou na malý, zpola zpustlý ostrůvek plodit a vychovávat děti, byť by kvůli nim i tu školu znova otevřeli.

Díky státní politice se podařilo trend vysídlování ostrovů někde zvrátit, jinde aspoň přibrzdit. V poslední době celkový počet obyvatel ostrovů sice opět stoupá, malé ostrovy s desítkami až stovkami obyvatel se však vyliďňují i nadále. Vláda připravuje novelizaci Zákona o ostrovech s předpokládanou podporou Evropské unie, zmiňuje se termín „chytřé ostrovy“.

Věříme, že jadranské ostrovy se podaří zachovat a dále rozvíjet ne jako skanzen křížený s národním parkem, ale jako živoucí a životaschopný mechanismus přírody a lidí. K tomu přejeme hodně štěstí a úspěchu zejména milým ostrovanům, ale také pravidelným návštěvníkům, kteří sem připlouvají užívat četných zdejších darů s respektem k místním lidem a jejich neobyčejnému domovu.

*Zdeněk Kukul*